

FILMŠULA, Kosovelov dom Sežana, petek, 15. marec 2019, ob 15h

NEČISTA KRI

Sameblod, Norveška, Danska, Švedska, 110 min, 2016

Režija in scenarij: Amanda Kernell

Igralci: Maj-Doris Rimpi, Lene Cecilia Sparrok, Mia Erika Sparrok, Olle Sarri, Anne Biret Sombly

Fotografija: Sophia Olsson

Glasba: Kristian Eidnes Andersen

Montaža: Anders Skov

Nagrade, nominacije, potrditve: Benetke 2016 – nagrada Fedora za najboljši prvenec, nagrada Europa Cinemas, nagrada Evropskega parlament 2017 Lux, Sundance 2016 – selekcija, Tokio 2016 – najboljši film in igralka, Toronto 2016 – nominacija, Zlin 2016 – najboljši prvenec, Sydney 2016 – nominacija, nagrada HARPA Nordic Film Composers – najboljša filmska glasba, Göteborg 2016 – najboljši film in igralka

KRATKA VSEBINA IN OCENA

Zgodba pripoveduje o pripadnici ljudstva Sami na Švedskem, ki se ob smrti svoje sestre preko spominov vrne v trideseta leta prejšnjega stoletja. Kot štirinajstletna Elle Marja se je v internatu soočala z rasizmom in prestajala ponižujoče psevd-znanstvene raziskave. Rada je imela šolo in želela se je izobraževati – da bi zbežala svoji usodi in uresničila sanje o boljšem življenju, je prevzela novo identiteto in pretrgala vezi s svojo družino in kulturo.

Film **Nečista kri** je opomnik, da pravice, ki jih imamo niso samoumevne, in da je za dostojno življenje premnogim potrebno prestajati nemalo poniževanj in diskriminacije. Režiserka in scenaristka filma **Amanda Kernell**, tudi sama Samijka, tako razkriva predolgo zamolčano temačno stran zgodovine Švedske. *»Švedi mislimo, da smo v vsem tako dobri,«* pravi režiserka v nekem intervjuju in nadaljuje. *"Večina ljudi na Švedskem tega vprašanja sploh ne dojema kot kolonialno zgodovino svoje države. Švedske, denimo, sploh ni med podpisnicami konvencije ILO-169, ki ureja pravice domorodnih ljudstev, kot so to storile mnoge druge države, na ozemlju katerih živijo takšna ljudstva. Denimo Norveška, kjer prav tako živijo Samiji. Na Švedskem pa kot da ta problem zares ne obstaja. Samiji imajo sicer svoj parlament, ta pa je v resnici samo majhen oddelek, ki ima v odnosu do švedskega parlamenta zgolj svetovalno funkcijo."*

Preko močne in izrazne fotografije se nam odpira dvojni pogled v svet Elle Marje – kot dekleta in starke; kot dekle, ki sprva zre v poljane in hribovje Laponske in se nato poda v mesto Uppsala, upajoč in boreč po novem življenju, stran od jelenov in šotorastih bivakov, in kot starke, ki se sooča z lastnimi strahovi ter konflikti v sodobni družbi.

TEME ZA RAZMISLEK

ANTROPOMETRIJA, RASNE TEORIJE

Kot pravi **Lenart Kodre** v članku *Biološki aspekti variabilnosti človeških populacij* so se »v zadnjih dvesto letih v zahodni znanosti pojavile številne klasifikacije, ki so geografsko ločene skupine pripadnikov enotne vrste *Homo sapiens* razdelile na bolj ali manj številne podrazrede: rase, podrase in druge kategorije, ki so v glavnem temeljile na razlikovanju po vidnih zunanjih (fenotipskih) značilnostih posameznih osebkov, kot so barva kože, oblika glave ali značilnosti las. Kljub temu, da so te klasifikacije v marsičem točne, saj implicirajo na očitne, pogosto vidne razlike, pa danes med znanstveniki antropološke in biološke stroke obstaja skupen konsenz, da je vsakršna groba klasifikacija in kategorizacija človeških populacij nujno redukcionistična in napačna, saj nikakor ne more odražati raznolikega naravnega stanja – ta namreč ne dopušča rigidnosti in omejenosti diskurzivno uveljavljenih statističnih, antropometričnih ali celo estetskih meril. Razdelitev človeštva na jasno ločene in različne rase je bila odraz časa, v katerem so te klasifikacije nastale.«

Nečista kri odpira pomembno temo diskriminiranja pripadnikov avtohtonega prebivalstva znotraj politično dominantne večinske populacije, zaščitene z zakoni državne ureditve. Švedska je v času pred drugo svetovno vojno in po zaslugi Univerze v Uppsalu igrala pionirsko vlogo pri t. i. *rasnih raziskavah*, kjer so poskušali pod krinko objektivne znanosti potrjevati rasistične družbene teorije, ki so jih nato izvažali v nacistično Nemčijo, pojasnjuje Kernellova. »Inštitut v Uppsalu je bil prva tovrstna znanstvena ustanova na svetu. Direktorja tega inštituta so še posebej zanimali Samiji, ki so bili po njegovem mnenju na nižjih stopnjah evolucije. To mišljenje se je takrat preneslo tudi v politiko in hitro se je uveljavilo mnenje, da je treba za Samije poskrbeti, ker tega ne zmorejo sami. To je seveda predvsem vključevalo sprejemanje odločitev v njihovem imenu.«

Amanda Kernell omenja, da je bila kot Samijka pogosto razklana v konfliktu med ponosom in sramom. Kdaj se ti zdi, da se je Elle Marja počutila ponosno in kdaj osramočeno? Z osramočenostjo so povezane tudi mnoge diskriminatorne izjave, tudi rasistične. Se jih spomnite?

IDENTIFIKACIJA, ASIMILACIJA

Na poti odraščanja venomer iščemo vzornike in vzornice, proces indentifikacije je stalen, saj venomer iščemo motivacijo in vzpodbudo za osebno rast. Sama identiteta je konstrukt, h kateri sistemski mehanizmi (država) želijo, da njeni prebivalci targiramo. Zato je na mestu postaviti vprašanje, kako se torej znajde identiteta v polju med individualizacijo in kolektivizacijo?

V zgodovini je znano, da so zavojevalci in kolonizatorji zatirali in podjarmili zajeto populacijo tudi z mehanizmi asimiliranja. Gre za proces vključevanja v določeno okolje s prevzemanjem njegovih značilnosti, lastnosti, z namenom izenačevanja obnašanja populacije na vrednote in merila večinske populacije. Pri nas poznamo v času druge svetovne vojne vsaj dva takšna procesa, ki sta ju izvajala nemška in italijanska zavojevalca – germanizacijo in italijanizacijo.

V filmu lahko sledite diskurzu večinske populacije – izpostavite ga, kdo ga izreka? Kateri stavki izražajo diskriminatorni diskurz, kateri pokroviteljstvo? Ella Marja se ob prihodu na ples že preimenuje v Christino, nato v Uppsalu prevzame še priimek svoje učiteljice Lajler. Kakšna se vam zdi ta odločitev? Kakšno se vam zdi obnašanje Christine kot odrasle ženske, ga odobravate? Spomnite se pogovorov, ki jih je imela s soprogom pokojne sestre, z mladimi damami v hotelu, s sinom v avtu ob začetku filma.

FILMSKA IZRAZNA SREDSTVA – ELLE MARJO IN PROSTOR

Kljub temu, da lahko rečemo, da je film posnet precej konvencionalno, je potrebno izpostaviti nekaj segmentov, ki delo učinkovito nadgrajujejo. Poleg izvrstne igre mlade **Lene Cecilia Sparrok**, film plemeniti tudi pretanjena fotografija in spretna raba svetlobe. Direktorica fotografije **Sophia Olsson** je večino časa v filmu kadrirala Ello Marjo/ Christino v pol osebnih izrezih (pod rameni), kar tako praktično kot tudi sociološko omogoča, da vidimo več prostora, v katerem se protagonistka giblje. Sprva gre za čudovito naravo domačega hribovja, nato manjše vasice, kamor je hodila v internat in še mesta Uppsala. Kamera ji je tudi tesno za petami, ko kot dekletih vihra željna novih doživetij v življenju.

Film zaznamuje sicer nežni ton hladne modre barve, ki nakazuje na nizko svetlobno moč severnih krajev Laponske, a se barva ne spremeni nit, ko kot Christina stopi v Uppsalo (ki je geografsko precej južneje), niti ko je kot starka v diskoteki. Zelo učinkovita je tudi montaža, ki po svoji osnovi ne odstopa od narativnega stila, a se nekajkrat uspešno loti postopka elipse, s čemer določene posnetke skrajša in tako omogoči, da določenega dogajanja kot gledalci ne spremljamo ves čas. Ta postopek preskokov lepo poudarja tudi Elle-Marjino nemirno in težko ustaljeno naravo.

Poskusite se spomniti prvega prizora v filmu. Kaj se v njem zgodi? Če razumemo, da so prvi prizori v filmih kot uvod v esej, kaj menite, da je želela režiserka sporočiti s filmom? Ella Marja prostor doživlja drugače kot bi si mi mislili – kako se počuti doma na Laponskem in kako v Uppsali? Potrdite to z izbranimi prizori.

Spomnite se tudi, kdaj v filmu pa je vendarle bila oranžna svetloba? Kako bi interpretirali povezavo med temi fotografijami in takšno svetlobo?

NADALJNI FILMSKI PREDLOGI

Človeški madež (*The Human Stain*, Robert Benton, 2003), **Medena koža** (*Couleur de peau: Miel*, Laurent Boileau, Jung, 2012), **12 let suženj** (*12 Years of Slave*, Steve McQueen, 2013), **Zbeži!** (*Get Out*, Jordan Peele, 2017), **Amistad** (Steven Spielberg, 1997), **Jaz, črnc** (*Moi, un noir*, Jean Rouch, 1957), **Ciencias naturales** (Matías Lucchesi, 2014), **Akvarij** (*Fish Tank*, Andrea Arnold, 2009), **The Breadwinner** (Nora Twomey, 2018), **Nisem tvoj zamorec** (*I Am Not Your Negro*, Raoul Peck, 2016), **Tek za zmajem** (*The Kite Runner*, Marc Forster, 2007).

Pripravil: Rok Govednik (Zavod Vizo)

